

SUMMARY

Kozlenko Volodymyr. Modern methods of forming the professional culture of future teachers.

The article is relevant to modern education and contains important theoretical provisions and practical recommendations for the formation of the professional culture of the future teacher. The purpose of the article is to select and justify modern methods of forming the professional culture of the future teacher. The author used the following general scientific research methods: analysis, synthesis, comparison, structural-logical, analogy, generalization. In the context of the reform and modernization of higher education in Ukraine, the requirements for the professional training of scientific and pedagogical personnel are increasing. This requires the improvement of the methodological toolkit for the formation of the professional culture of future teachers. The text focuses on the fact that a modern teacher should not only have deep knowledge and professional skills, but also a high professional culture. The provision that the professional culture of a teacher encompasses a set of his knowledge, skills, abilities, values, and attitudes that ensure effective professional activity is justified. Modern didactic methods for the formation of the professional culture of future teachers are highlighted: Trainings that allow future teachers to master the necessary professional skills and abilities through practical exercises; The case method, which develops professional thinking and the ability to solve pedagogical problems; Project-based learning, which forms the ability to implement pedagogical ideas and work in a team; Information and communication technologies that provide access to global educational resources; Master classes that allow you to learn from the experience of professionals in solving practical problems. The author's position is justified that the importance of using modern methods of forming the professional culture of the future teacher lies in the need to prepare highly qualified specialists who are competitive in the educational services market and capable of effective scientific and pedagogical activity in the information society. In the conclusions and prospects for further research, the use of interactive technologies, methods for the development of the creative personality of future teachers and the formation of professional culture are characterized.

Key words: pedagogy, didactic methods, teacher, professional culture, higher education.

УДК 378.016:364

Тетяна Медіна

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ORCID ID 0000-0003-2323-7513

DOI 10.24139/2312-5993/2023.08-09/123-138

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»

У статті висвітлено ключові аспекти підготовки фахівців у галузі соціального захисту населення. Основний акцент зроблено на важливості курсу у формуванні базових знань та умінь студентів. Описано методики викладання, які адаптуються до сучасних освітніх потреб. Також розглянуто роль дисципліни «Вступ до спеціальності «Соціальне забезпечення» в адаптаційному процесі студентів-першокурсників. Освітню програму Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича представлено

як ефективний інструмент підготовки кваліфікованих фахівців, здатних відповідати вимогам сучасного ринку праці у сфері соціального забезпечення.

Ключові слова: *соціальний захист населення, фахівці, «Вступ до спеціальності», соціальне забезпечення, методика викладання, освітня програма, заклад вищої освіти, компетентності, навички*

Постановка проблеми та аналіз актуальних досліджень.

Україна постійно розвиває свою систему соціального захисту населення, і, відповідно, підготовка фахівців у цій галузі є важливою складовою цього процесу. Освіта та підвищення кваліфікації фахівців допомагають забезпечити ефективну роботу системи соціального забезпечення та підтримати потреби громадян.

Особливою складовою підготовки сучасного фахівця з соціального забезпечення є дисципліна «Вступ до спеціальності «Соціальне забезпечення», яка виконує дуже важливу функцію з полегшення адаптації першокурсників та дає можливість ввійти в коло проблем фахівців із соціального забезпечення. Враховуючи те, що ця дисципліна є науковим підґрунтям для подальшого засвоєння наукових дисциплін цього спрямування, актуальним є дослідження проблем методики її викладання у закладах вищої освіти.

Дисципліна «Вступ до спеціальності «Соціальне забезпечення» є обов'язковим компонентом будь-якої освітньо-професійної/наукової програми, але може мати різний зміст залежно від конкретної спеціальності та закладу вищої освіти. Загальний зміст дисципліни «Вступ до спеціальності» включає такі елементи:

- загальне уявлення про спеціальність: її ключові аспекти та можливості застосування на ринку праці;
- історія та розвиток спеціальності: історія та еволюція обраної спеціальності, її роль у сучасному світі та можливості для майбутньої професійної реалізації;
- огляд основних понять і термінів: ключові категорії, пов'язані зі спеціальністю, які в подальшому будуть більш докладно вивчатися під час опанування іншими дисциплінами;
- професійні можливості: можливості кар'єрного шляху та перспективи ринку праці, пов'язані з обраною спеціальністю;
- огляд основних технологій та методів: ознайомлення з основними інструментами, методами та технологіями, які використовуються в цій галузі.

Особливості змісту дисципліни визначає викладач, проте загальні засади викладання дисципліни «Вступ до спеціальності» включають саме ці моменти.

У цій статті хотілося би висвітлити основні аспекти викладання дисципліни «Вступ до спеціальності «Соціальне забезпечення», який розроблений автором для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Соціальне забезпечення» в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.

Освітня програма «Соціальне забезпечення» (до 2020 року – «Соціальна допомога») функціонує в університеті з 2015 року. Доктор філософських наук, професор В. І. Докаш брав участь у розробці Стандарту вищої освіти за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення» галузі знань 23 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Стандарт вищої освіти за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення» галузі знань 23 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 2019).

Мабуть, саме тим, що освітня програма реалізовується нетривалий час, можна пояснити недостатнє методичне забезпечення курсу «Вступ до спеціальності «Соціальне забезпечення». Поки що в друкованому вигляді є лише один навчальний посібник (упорядник В. І. Докаш) (Докаш, 2021), який містить конспект лекцій та методичні вказівки до семінарських занять. Структура посібника включає в себе 2 модулі. Перший модуль розкриває поняття соціального забезпечення, його морально-гуманістичні засади, історію виникнення в Україні, а також характеризує фах «соціальне забезпечення». Другий модуль присвячений характеристиці найважливішої категорії соціального забезпечення – соціальної політики, аналізу ролі і місця соціального обслуговування та соціального страхування в системі соціального забезпечення, а також визначенню особливостей соціального забезпечення в сучасних соціально-правових державах. Методичні рекомендації до семінарських занять містять перелік питань для обговорення, теми ІНДЗ, рефератів, питання для самоконтролю та список літератури. Варто зазначити, що попри добре продуману структуру посібника його матеріал є досить складним для сприйняття, особливо якщо зважити на те, що слухачі курсу є першокурсниками, які лише нещодавно пішли зі шкільної лави.

«Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Вступ до фаху» для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» зі

спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» (упорядник І. О. Журба) складаються з 16 тем, логічно взаємопов'язаних одна з одною. Разом з цим, недостатня увага приділяється вивченню особливостей професії фахівця з соціального забезпечення (Журба, 2018).

Навчальний посібник К. Дубич «Історія і теорія соціального забезпечення в Україні та за кордоном» (Дубич, 2023) містить найважливіші теми, притаманні для пропедевтичного курсу зазначеної освітньої програми – історичні аспекти становлення системи соціального забезпечення, найважливіші категорії, особливості практичної діяльності фахівців з соціального забезпечення, методи соціального забезпечення та ін. Посібник складається з шести розділів, до кожного підрозділу наводяться питання для самоконтролю. Посібник може бути рекомендований як конспект лекцій до курсу. Припускаємо, що навчально-методичне забезпечення до проведення семінарських занять буде запропоноване в наступних навчально-методичних виданнях авторки.

Отже, наявний дефіцит навчально-методичної літератури, який, без сумнівів, поповниться по мірі розвитку освітньої програми.

Метою статті є опис різних методів та педагогічних стратегій, які можна використовувати при викладанні курсу. Для досягнення цієї мети було сформульовані завдання розглянути використання сучасних технологій в педагогічному процесі, а також стратегії, які допомагають стимулювати зацікавленість та мотивацію студентів.

Виклад основного матеріалу. Освітня програма «Вступ до спеціальності «Соціальне забезпечення» у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича має статус обов'язкової навчальної дисципліни з 15 годинами лекційних та 15 годинами семінарських занять і вивчається в першому семестрі. Формою підсумкового контролю є залік.

Метою дисципліни «Вступ до спеціальності» є формування системи наукових уявлень щодо категоріального апарату і проблематики соціального забезпечення, закладання основ належного ставлення майбутніх фахівців у сфері соціального забезпечення до своєї професії, а також ознайомлення з особливостями організації навчального процесу в Чернівецькому університеті.

Найважливішими завданнями курсу є надання знань щодо системи організації навчального процесу при підготовці фахівців за ступенем освіти бакалавра та формування базового уявлення щодо особливостей професії фахівця з соціального забезпечення.

До важливих завдань дисципліни можуть бути віднесені такі:

- «формування у здобувачів вищої освіти уявлень про соціальне забезпечення як соціально-гуманітарну, інтегративну науку, її об'єкт, предмет, мету, завдання, методи і принципи наукових досліджень, міждисциплінарні зв'язки з іншими науками;

- ознайомлення з основними принципами, теоріями, методами, формами і рівнями соціального забезпечення як різновиду соціальної практики;

- ознайомлення з властивостями соціального забезпечення як професії, у тому числі її функціями, цінностями, етикою;

- формування у студентів уявлень про цілісний образ фахівця з соціального забезпечення як людини, що володіє певними характерними духовно-моральними якостями, а також відповідним комплексом знань та умінь;

- розвиток навичок критичного мислення та оцінювання щодо наявних соціальних проблем і пошуку шляхів їх розв'язання» (Журба, 2018, с. 4).

Курс, будучи пропедевтичним щодо інших курсів, насамперед пов'язаний з дисциплінами економічного циклу («Технології нарахування соціальних виплат», «Економічні основи соціального забезпечення», «Фінансове забезпечення соціальної допомоги», «Соціальний аудит та інспектування», «Місцеві фінанси і бюджетування»). Окрім цього, дисципліна закладає уявлення про особливості надання соціальної допомоги різним верствам населення («Актуальні питання соціальної роботи і соціального забезпечення», «Соціальна політика», «Теорія і практика соціальної роботи», «Соціальна реабілітація»).

Тематичний план дисципліни включає такі складові:

Тема 1. Організація навчального процесу в системі вищої освіти України

Тема 2. Організація освітнього процесу в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича

Тема 3. Основи навчальної та наукової діяльності студента

Тема 4. Соціальне забезпечення як предмет наукового вивчення

Тема 5. Історичні аспекти виникнення та розвитку соціального забезпечення у світі та в Україні.

Тема 6. Професія – фахівець з соціального забезпечення: зміст, сфера професійної реалізації, професійні цінності

Тема 7. Місце та роль соціального забезпечення в реалізації соціальної політики України [9].

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні опанувати такими компетентностями: застосовувати знання у практичних ситуаціях; знати і розуміти предметну галузь та розуміти професійну діяльність; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел; здатність до міжособистісної взаємодії; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети; визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Успішне вивчення дисципліни передбачає, що студенти матимуть такі навички: аналізувати існуючу нормативно-правову базу стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення; розуміти основні права вразливих груп осіб, їх інтереси і способи захисту прав людини; вміти реалізувати систему надання консультацій з питань соціального забезпечення різних груп населення, що опинилися у складних життєвих обставинах; здатність оцінювання якості соціальних послуг. Внаслідок вивчення курсу студенти повинні навчитися застосовувати базові знання про основи економічної допомоги об'єктам соціального захисту; виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців; визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення; визначати зміст співпраці з організаціями та установами з метою залучення їх до соціального захисту населення; ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців (Стандарт вищої освіти за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення» галузі знань 23 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 2019).

Вивчення дисципліни розпочинається зі стартового опитування, яке проводиться за допомогою електронної дошки Padlet, де учасники можуть працювати одночасно і бачити результати роботи інших студентів. Зокрема, у процесі роботи зі здобувачами-першокурсниками впродовж кількох років були отримані такі відповіді: «хотілося б детально дізнатися, ким і де можна працювати», «хочу дізнатися про всі нюанси роботи з людьми, знати, як правильно допомагати кожному, хто

цього потребує», «більше дізнатися про те, чим і як саме допомагати людям», «...більше дізнатися про завдання та мету ОП».

Важливою складовою дисципліни є збільшення адаптаційних можливостей здобувачів вищої освіти, які лише розпочали навчання в університеті. У позааудиторний час для першокурсників проводиться екскурсія по території головного корпусу університету. З урахуванням того, що Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича є архітектурною пам'яткою (архітектурний ансамбль колишньої Резиденції митрополитів Буковини і Далмації), яка включена до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, а також являється одним із найстаріших класичних університетів в Україні, ознайомлення з його минулим і сучасністю виконує важливу функцію формування корпоративної культури. Екскурсія проводиться екскурсоводами 1 категорії Історико-архітектурного музейного комплексу. У межах викладання курсу проводяться ще дві екскурсії – до Природничого музею ЧНУ, колекція якого була започаткована 1876 року, а також до Музею етнографії та стародавньої історії. Такі заходи сприяють формуванню цілісного уявлення про університет, його функції та роль в історії регіону.

Перша лекція першого модулю «Навчальний процес у системі вищої освіти» присвячена вивченню організації навчального процесу в системі вищої освіти України. Наводиться визначення поняття університету, історія виникнення університету як соціального інституту, типи закладів вищої освіти, стисла характеристика історії виникнення університетів в Україні. Ознайомлення з засадами європейської вищої освіти дає можливість сформулювати уявлення щодо європейських стандартів та цінностей, які панують в європейському освітньому просторі. Також варто охарактеризувати структуру освіти та освітні рівні в Україні та основні структурні підрозділи ЗВО, оскільки вони суттєво відрізняються від системи, яка існує в закладах середньої освіти.

Характеристика системи організації освітнього процесу дає першокурсникам можливість зрозуміти основні засади навчання здобувачів вищої освіти. Зокрема, ознайомлення з поняттям державного стандарту освіти, навчального плану, робочого навчального плану, нормативних та вибіркового навчальних дисциплін сприятиме розумінню кредитно-трансферної системи, дозволяє надати наукове та методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної програми підготовки. Інформування щодо формування індивідуального навчального плану підготує здобувачів

до здійснення вибору вибірових навчальних дисциплін у наступних семестрах. Отже, вивчення особливостей організації освітнього процесу є важливою складовою дисципліни «Вступ до спеціальності».

Семінарське заняття передбачає поглиблений аналіз «Стандарту вищої освіти за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення» галузі знань 23 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» (Стандарт вищої освіти за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення» галузі знань 23 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 2019), а також актуальний варіант освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота (Освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення» Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 «Соціальна робота», 2023). Це сформує уявлення здоювачів щодо мети, завдань, сфер професійної реалізації випускника ОП, програмних компетентностей, програмних результатів навчання, особливостей кадрового забезпечення ОП в Чернівецькому університеті та інші важливі складові розуміння майбутньої професійної діяльності. Перелік компонент ОП ознайомить з навчальними дисциплінами, які входять до змісту ОП, а структурно-логічна схема дозволить побачити їх хронологічну послідовність.

Матриця відповідності програмних компетентностей обов'язковим компонентам освітньої програми продемонструє майбутнім фахівцям які компетентності надає вивчення певних дисциплін в структурі ОП.

Друга тема дисципліни присвячена аналізу особливостей організації освітнього процесу в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. Вбачається доцільним ознайомити здобувачів вищої освіти з їхніми правами та обов'язками, а також з найважливішими нормативними документами, які розкривають форми навчання та організації освітнього процесу в Чернівецькому університеті.

Наприклад, інформація про форми освітнього процесу та види навчальних занять сформує загальне бачення освітнього процесу в ЗВО. Наведення основних моментів з Положення «Про види та рівні контролю навчальних досягнень студентів» зробить акцент на

особливостях оцінювання з урахуванням всіх видів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти.

Корисною для студента-першокурсника може бути інформація про структурні підрозділи університету. Презентація цієї інформації супроводжується зверненням до сайту університету, що сприятиме ознайомленню першокурсників із структурою сайту і важливо для подальшого використання. До цієї теми бажано включити інформацію щодо структурних підрозділів ЗВО, які відповідають за роботу зі студентами: Центр культури і дозвілля, Студентську профспілкову організацію, Студентський парламент.

Вбачається важливим познайомити здобувача вищої освіти з основними аспектами діяльності соціально-психологічного центру, а також поінформувати щодо того, куди звертатися у випадку булінгу або сексуальних домагань. Звернення до змісту «Положення про засади безконфліктних комунікацій та врегулювання спорів учасників освітнього процесу у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» зорієнтує студента щодо поведінки під час виникнення конфліктних ситуацій в університеті (Положення про засади безконфліктних комунікацій та врегулювання спорів учасників освітнього процесу у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, 2020).

Зауважимо, що вищенаведена інформація може бути викладена під час кураторських годин, проте подача її в такому концентрованому вигляді в стислі терміни дозволить послабити стрес для першокурсника, який він переживає внаслідок зміни освітнього закладу з середнього на вищий.

Вивчення третьої теми курсу «Основи навчальної та наукової діяльності студента» сприятиме підготовці першокурсників до освітньої діяльності. Вбачається важливим включити до змісту курсу питання, пов'язані з акцентом на полегшення переходу від форм проведення занять та педагогічних методів, які використовуються в закладах середньої освіти, до університетських форм і методів. Зокрема, варто розкрити основні форми навчальної та наукової діяльності студента, їх основні структурні елементи. Заняття проводиться у формі порад, як написати реферат (есе, реферативний огляд статті і т. д.). Презентація до лекції містить зразки оформлення титульної сторінки, етапи написання, основні помилки, яких варто уникати.

Другий модуль «Основні категорії, поняття і механізми реалізації відносин у сферах майбутньої професійної діяльності» спрямований на

ознайомлення з поняттям соціального забезпечення, історією його виникнення та основними напрямками професійної самореалізації фахівця з соціального забезпечення.

Дуже важливим завданням курсу є опанування категорією соціального забезпечення як ключової категорії спеціальності та соціального інституту. Тому методично доцільним можна вважати включення до структури лекції питань, пов'язаних з аналізом поняття соціального забезпечення, змістом дискусій, які точаться навколо нього, а також його призначенням. З нашої точки зору, варто надати характеристику соціального забезпечення як наукової галузі, різновиду суспільної діяльності, соціального інституту. У межах такого підходу необхідним моментом є характеристика структури соціального забезпечення як різновиду діяльності, а також об'єкту соціального забезпечення та його основних принципів. Доречним може бути висвітлення питання щодо місця соціального забезпечення в контексті життєвого простору особистості (Кісіль, 2011; Копетюк, 2019).

Для роботи на семінарському занятті з цієї теми пропонується підготувати реферативні огляди статей з цієї проблематики. Зауважимо, що для першого досвіду написання огляду доречно запропонувати наукові тексти, написані доступною мовою (Жук, 2018).

Наступна тема дисципліни «Вступ до спеціальності» орієнтовані на формування загального уявлення щодо історії виникнення соціального забезпечення та професії. Історія його виникнення відображає процес еволюції суспільного договору між державою та її громадянами щодо забезпечення базового рівня життя та захисту вразливих верств населення. Варто зробити акцент на тому, що соціальне забезпечення стало важливою частиною сучасного суспільства, сприяючи зниженню соціальних нерівностей та забезпеченню мінімального життєвого рівня для всіх громадян. Однак моделі та програми соціального захисту значно відрізняються в різних країнах і можуть піддаватися змінам відповідно до змін у суспільстві та економіці.

Ключовою темою дисципліни «Вступ до спеціальності» вважаємо тему «Професія – фахівець з соціального забезпечення». Вивчення цієї теми дає можливість отримати перше враження щодо професії, сформувані науковий і практичний інтерес здобувачів вищої освіти. Попри те, що під час профорієнтаційної роботи з абітурієнтами їм надавалась інформація первинного характеру, проте вона не носила поглибленого змісту.

Об'єктом професійної діяльності випускника є система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків. Випускники освітньої програми зі спеціальності «соціальне забезпечення» можуть працювати в різних сферах і на різних посадах, де вони можуть використовувати свої знання і навички в галузі соціального забезпечення. Зокрема, можливими місцями для роботи таких випускників є:

- Соціальні служби (державні або муніципальні), що надають соціальну допомогу та послуги. Це може включати в себе роботу в органах соціального забезпечення, центрах надання соціальних послуг, службах праці та зайнятості, Пенсійному фонді тощо.

- Неприбутковий сектор - робота в організаціях громадянського суспільства, які надають соціальні послуги та підтримку населенню, таких як громадські організації, благодійні фонди, центри допомоги жертвам насильства тощо.

- Освітні заклади - випускники можуть викладати в університетах або вищих навчальних закладах на кафедрах, які готують фахівців з соціального забезпечення, соціальної роботи та інших спеціальностей.

- Соціальний підприємництво - вони можуть створювати та керувати соціальними підприємствами або іншими ініціативами, спрямованими на вирішення соціальних проблем та покращення якості життя громади.

- Консультування та управління проектами - випускники можуть обіймати посади консультантів із соціального забезпечення, а також працювати менеджерами проектів у галузі соціальної роботи та соціального розвитку.

Для більш точного розуміння портфеля професій здобувачами ОП пропонуємо до ознайомлення відповідний розділ ОПП, розміщений на сайті університету (згідно з чинною редакцією Національного класифікатора України: Класифікатор професій (ДК 003:2010) та International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08)):

- професіонали в галузі праці та зайнятості (2412.2);
- професіонали в галузі економіки (2441); економісти (економіст з планування, економіст з праці) (2441.2); експерт із соціальної відповідальності, експерт з умов праці, експерт з регулювання соціально-трудових відносин (2441.2);

- професіонали в галузі соціального захисту населення (2446) (молодший науковий співробітник, науковий співробітник, науковий співробітник-консультант (соціальний захист населення) (2446.1);
- соціальний працівник; соціальний аудитор, фахівець (з допомоги неблагополучним родинам, грошової допомоги дітям і т.ін.), фахівець із соціальної допомоги вдома, фахівець з соціальної роботи, фахівець-організатор соціально-побутового обслуговування (2446.2);
- помічник керівника підприємства (установи, організації) (3436.1);
- інспектор з соціальної допомоги (3443);
- інспектор з виплати пенсій, інспектор з призначення пенсій (3443);
- інспектор-ревізор (3439);
- службовці з інформування (довідок) (4222) [7].

Варто робити наголос на тому, що вищенаведені сфери професійної самореалізації випускників ОП дають їм можливість спробувати себе в найрізноманітніших галузях народного господарства. Загальний ринок праці пропонує багато можливостей, тому здобувачі вищої освіти можуть обрати спеціалізацію, яка найбільше їх цікавить або відповідає здібностям і цілям. Бази практики, які пропонуються здобувачам під час навчання, не можуть повністю охопити весь вищенаведений перелік. Разом з цим, це можливість познайомитися з реальними умовами роботи в обраній галузі, очікуваннями та вимогами роботодавців. Крім того, практика дозволяє першокурсникам оцінити свої сильні і слабкі сторони, як наслідок – покращити свої навички та виділити конкретні цілі для подальшого розвитку. Доречно зорієнтувати студентів на те, що практика є необхідною частиною підготовки фахівців, метою якої є збагачення теоретичних знань практичним досвідом і підготовка здобувачів до успішної професійної кар'єри.

Внаслідок обговорення ОПП «Соціальне забезпечення» з стейкхолдерами (зокрема, викладачами, які працюють на освітній програмі) до змісту цієї теми було включено питання «Морально-гуманістичні засади соціального забезпечення. Поняття «професійних цінностей соціального забезпечення». Основні професійні цінності соціального забезпечення можуть включати:

➤ Справедливість, зокрема, віру в справедливий розподіл ресурсів і підтримку для всіх членів суспільства, незалежно від їхньої раси, стану, віку, інвалідності чи інших факторів.

➤ Гідність. Захист гідності та прав людини в умовах соціальної потреби та вразливості.

➤ Довіра. Розвиток довіри між спеціалістами з соціального забезпечення та клієнтами, що базується на повазі, конфіденційності та справедливому ставленні.

➤ Автономія. Підтримка прав і можливості людини прийняти рішення щодо свого життя.

➤ Професіоналізм, тобто зобов'язання до високих стандартів професійної етики, навичок і знань у сфері соціального забезпечення.

➤ Солідарність, або взаємна підтримка і співпраця між фахівцями соціального забезпечення для досягнення спільної мети - покращення благополуччя та якості життя клієнтів.

➤ Партнерство, зокрема, співпраця з іншими галузями та організаціями для досягнення більш ефективних результатів у сфері соціального забезпечення.

Зазначимо, що професійні цінності соціального забезпечення важливі для забезпечення мети існування цієї галузі - служити соціальній справедливості, допомагати людям у складних життєвих ситуаціях завдяки створенню справедливої та ефективної системи підтримки.

У межах вивчення цієї теми на семінарському занятті здобувача вищої освіти пропонується пройти тест «Чи сформовані у Вас необхідні для соціального працівника якості?» (Левітан К.М.). За допомогою методу «мозкового штурму» вони визначають можливі категорії клієнтів фахівців з соціального забезпечення.

У якості завдання для самостійної роботи пропонується провести інтерв'ю зі студентами 1-ого курсу напряму підготовки «Соціальне забезпечення» на тему "Що вас приваблює у вашій майбутній професії?". Отримані результати обговорюються під час заняття.

Відпрацюванню навичок написання есе сприятимуть такі теми, запропоновані до уваги здобувачів вищої освіти: «Моє бачення професії фахівця з соціального забезпечення», «Яким(якою) я уявляю себе через 5 років» або «Лист із майбутнього».

Вивчення останньої теми дисципліни – «Місце і роль соціального забезпечення в реалізації соціальної політики в Україні» - дозволить сформулювати у студентів бачення важливості професії для суспільства та

клієнтів установ соціальної сфери. Методично важливо, щоб першокурсники усвідомили роль соціального забезпечення в досягненні соціальної справедливості, підтримці населення та розвитку країни.

Підсумовуючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що вивчення дисципліни «Вступ до спеціальності «Соціальне забезпечення» є важливим засобом полегшення адаптації студентів-першокурсників до освітнього процесу та отримання перших відомостей про професію. Його вивчення надає можливість ознайомлення з основними педагогічними методами та прийомами навчання, формами проведення занять; формування позитивної установки щодо навчання; розвитку професійної свідомості та орієнтації майбутніх фахівців; набуття умінь використовувати отримані знання у вирішенні освітніх та виховних завдань навчально-виховного процесу; ознайомлення з основними принципами, етапами, провідними напрямками, проблемами розвитку майбутньої спеціальності; розробки та формування професійних характеристик.

ЛІТЕРАТУРА

- Докаш, В. І. (2021). *Вступ до спеціальності «Соціальне забезпечення»*. Львів-Чернівці: Видавництво «Новий Світ – 2000». (Dokash, V. I. (2021). *Introduction to the "Social Security" specialty*. Lviv-Chernivtsi: "New World - 2000" Publishing House).
- Дубич, К. В. (2023). *Історія і теорія соціального забезпечення в Україні та за кордоном*. Львів: «Магнолія 2006». (Dubych, K. V. (2023). *History and theory of social security in Ukraine and abroad*. Lviv: "Magnolia 2006").
- Жук, О. Б. (2018). До питання дискусії: соціальний захист, соціальне страхування чи соціальне забезпечення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*, 5, 24-36. (Zhuk, O. B. (2018). To the question of discussion: social protection, social insurance or social security. *Bulletin of Lviv University. Legal series*, 5, 24-36).
- Журба, І. О. (2018). *Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни «Вступ до фаху» для здобувачів освітнього рівня «бакалавр» зі спеціальності 232 Соціальне забезпечення усіх форм навчання*. Черкаси: ЧДТУ. (Zhurba, I. O. (2018). *Methodological recommendations for practical classes in the discipline "Introduction to the profession" for those obtaining the educational level "bachelor" in the specialty 232 Social security of all forms of education*. Cherkasy: ChDTU).
- Кісіль, О. Ю. (2011). Загальні підходи до розуміння категорії «соціальне забезпечення». *Право і безпека*, 5 (42), 176-180. (Kisil, O. Yu. (2011). General approaches to understanding the category "social security". *Law and security*, 5 (42), 176-180).
- Копетюк, М. (2019). Нормативно-правові аспекти визначення понять «соціальний захист» і «соціальне забезпечення». *Історико-правовий часопис*, 1 (13), 66-69. (Kopetyuk, M. (2019). Normative and legal aspects of the definition of the

concepts "social protection" and "social security". *Historical and legal journal*, 1 (13), 66-69).

Освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення» Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 «Соціальна робота», (2023). Чернівці: ЧНУ. (Educational and professional program "Social welfare" of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 232 Social welfare of the field of knowledge 23 "Social work", (2023). Chernivtsi: ChNU).

Положення про засади безконфліктних комунікацій та врегулювання спорів учасників освітнього процесу у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, (2020). Чернівці: ЧНУ. (Regulations on the principles of conflict-free communications and settlement of disputes among participants in the educational process at Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University, (2020). Chernivtsi: ChNU.)

Силабус навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» спеціальність 232 галузь знань 23 Соціальна робота, (2023). URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZJuFZkcxq-7Bl3l4QlQ3cZxjsqj8rJb8/view> (Syllabus of the academic discipline "Introduction to the specialty" specialty 232 field of knowledge 23 Social work, (2023). URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZJuFZkcxq-7Bl3l4QlQ3cZxjsqj8rJb8/view>).

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення» галузі знань 23 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, (2019). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/232-Sotsial.Zabezpech-bakalavr-VO.18.01.pdf> (The standard of higher education in the specialty 232 "Social welfare" of the field of knowledge 23 "Social work" for the first (bachelor's) level of higher education, (2019). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/232-Sotsial.Zabezpech-bakalavr-VO.18.01.pdf>).

SUMMARY

Medina Tetiana. Some aspects of teaching the course «Introduction to the specialty «Social Security».

The article focuses on the evolution of Ukraine's social protection system and the significance of training professionals in this field. The author states that the evolution of Ukraine's social protection system reflects the country's historical and socio-political changes. Initially shaped by Soviet-era policies, it has undergone significant transformation since Ukraine's independence. The system has evolved to address the diverse needs of its population, focusing on social welfare, healthcare, and pensions. Reforms have been implemented to modernize the system, making it more efficient and responsive. This evolution is marked by efforts to align with international standards and practices, adapting to the changing socio-economic landscape of Ukraine. The system's development signifies a shift towards a more inclusive and sustainable model of social security. Also, the author presents the course "Introduction to the specialty 'Social Security'" as a crucial component in preparing modern social security specialists. The article explores various elements of the course content, such as an overview of the specialty, its history and development, key concepts and terms, career opportunities, and an overview of the main technologies and methods used in the field. The structure of the course and the teaching methodologies employed are

also discussed, emphasizing the importance of adapting teaching strategies to effectively engage and motivate students. The role of the course in facilitating first-year students' adaptation and providing a foundational understanding of the field is emphasized, along with a discussion on the competencies and skills that students are expected to develop. The article also delves into the educational program at Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, detailing its structure, objectives, and the various professional opportunities available to graduates in the field of social security.

Key words: *population social protection, specialists, 'Introduction to the Specialty', social security, teaching methodology, educational program, higher education institution, competencies, skills.*

UDK 378.14

Nataliya Mukan

Lviv Polytechnic National University

ORCID ID 0000-0003-4396-3408

Fei Gao

Lviv Polytechnic National University

ORCID ID 0009-0007-7612-6768

DOI 10.24139/2312-5993/2023.08-09/138-146

CONTEXTUAL TEACHING AND LEARNING FOR HR MANAGERS' PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL COMPETENCE DEVELOPMENT WITHIN THE FRAMEWORK OF CORPORATE TRAINING

The article is devoted to highlighting the problem of the use of contextual teaching and learning for HR managers' psychological and pedagogical competence development in within corporate training. The aim of the article is as follows: to substantiate the contextual teaching and learning as pedagogical condition for HR managers' psychological and pedagogical competence development within the framework of corporate training. The role and significance of psychological and pedagogical competence in the professional activity of HR managers is substantiated. An analysis of the scientific literature on the research problem, highlighting various aspects of contextual teaching and learning usage was carried out. It is justified that for HR managers' psychological and pedagogical competence development in the framework of corporate training, it is important to master knowledge, develop skills, professional values and attitudes that totality can be characterized as the HR manager's ability to reach acme and realize one's own competence in the conditions of a fast-developing business environment consisting of typical, atypical, problematic, creative and innovative situations and tasks. It is proved that to gain experience in the implementation of the psychological and pedagogical competence of HR managers, it is important to harmonize the content of training, which reflects the specifics of their professional activity, with organizational forms and methods that have proven their effectiveness in the framework of corporate training. The content of professional development should be practice-oriented, based on the experience of HR managers and provide for its further use in practice. The features and content of contextual teaching and learning for the acquisition of experience in the implementation of the psychological and pedagogical competence of HR managers are presented (the content, tasks, the organizational forms of learning and methods, the peculiarities of participants' activity, the expected results, the indicators of development). The